

Миодарка ТЕПАВЧЕВИЋ /Никшић/

КУЛТУРА ЈЕЗИЧКОГ ИЗРАЗА У ЦРНОГОРСКОЈ ШТАМПИ

Није ствар у речима, него у оном што оне стварно казују или што би хтеле да кажу; значи — у намерама које имамо употребљавајући их, у смислу који им дајемо кад их изговарамо или пишемо.

(Андрић)

1. Богатство, љепота и правилност језика имају прворазредни значај у културном и јавном животу. Тим моментима у језику треба поклањати много више пажње. Не само институције, него и сви појединци у друштву одговорни су за подизање опште културе језика. Дакле, о језичком систему, његовој норми, и уопште о култури српског језика треба да воде рачуна и научни радници, и писци-ствараоци, и позоришни и филмски умјетници, али и новински извјештачи, дописници часописа, уредници и многи други, јер језик није само „прђија лингвиста и књижевника”¹, већ „је дар природе и заједничко добро свих који се њиме служе”².

Језик штампе као један од најмасовнијих, најраспрострањенијих видова комуникације садржи у односу на стандардни језик и његову норму низ специфичности. Природа новинског текста је таква да се он креира у кратком временском периоду и да остварује одређене поруке. Језик новина претендује да буде информативан и актуелан за одређени временски период, што подразумева принцип језичке економије. С обзиром на своје конкретно значење, информације морају бити прецизне, а то претпоставља економичан и формалан стил. Јасност, узор-

¹ Михаило Стевановић, Од Вука до Белића и даље, *За јасност, лепоту и ефикасност књижевног језика*, Београд, 1988, стр. 84.

² Исто, стр. 84.

ност новинског текста зависи прије свега од језика којим се служи. Како језик има своју природу, законитости, норму, свако нарушавање тих правилности повлачи за собом неразумијевање и нејасност онога што се њиме износи. Пошто је утицај новинарског језичког израза на општу културу (говорно-језичку) изузетно велики, језик новина треба да задовољава принцип језичког система и језичке норме.

О језику штампе али и осталих видова масовне комуникације (радија, телевизије, филма) доста је писано и сви се углавном слажу у томе да је тај језик пун неправилности и огрешења кад је у питању језичка норма, али и језичко осјећање које се подразумијева код људи у тим професијама.³ Ми овај чланак не пишемо с намјером да критикује-

³ Михаило Стевановић, *Радио-телевизија и језик*, Наш језик, XIV, 2-3, Београд, 1964, стр. 150-156; Михаило Стевановић, *Немарност према језику у дневној штампи*, Наш језик, XIX, 4-5, Београд, 1973, стр. 189-203; Михаило Стевановић, *Оглед о неким недостацима језика дневне штампе*, Наш језик, XXIII, 1-2, Београд, 1977, стр. 54-65; Михаило Стевановић, *За јасност, лепоту и ефикасност књижевног језика*, Од Вука до Белића и даље, Београд, 1988, стр. 84-93; Михаило Стевановић, *Немарност према језику у дневној штампи*, Од Вука до Белића и даље, Београд, 1988, стр. 93-116; Михаило Стевановић, *Коректност језика је обавеза свих који пишу и говоре за јавност*, Студије и расправе о језику, Никшић 1998, стр. 361-367; Михаило Стевановић, *Ремећење језичких система и језичке норме*, Студије и расправе о језику, Никшић 1998, стр. 367-376; М. С. Лалевић, *О језику у преводу два страна филма*, Наш језик, VI, 1-2, Београд 1954, стр. 51-58; Смиљка Васић, *О култури говора са психолингвистичког становишта*, Књижевност и језик, 3-4, Београд 1973, стр. 27-31; Радослав Живковић, *Најезда страних речи у наш књижевни језик преко средстава обавештавања*, Књижевност и језик, 3, Београд 1975, стр. 477-487; Асим Пецо, *Језик у средствима јавног информисања*, Књижевност и језик, 1-2, Београд 1976, стр. 37-48; Митар Пешикан, *О утицају радија, телевизије и других новинарских служби на језичку културу*, Наш језик, XXII, 1-2, Београд 1976, стр. 69-76; Драгана Мршевић-Радовић, *Неке фразеолошке особености спортског језика*, Наш језик, XXIII/3-4, Београд 1978, стр. 121-129; Блажо Милићевић, *Сабито казивање и јасноћа стила*, Књижевни језик, 4, Сарајево 1978, стр. 47-50; Драго Ћупић, *Да ли се бринемо довољно о језику*, Наш језик, XXIV/3, Београд 1980, стр. 152-161; Блажо Милићевић, *Језик у трећем програму радио-Сарајева*, Књижевни језик, 11/1, Сарајево 1982, стр. 33-38; Мирјана Јоцић, *Истраживање језика у масовним медијима*, Књижевни језик, 15/2, Сарајево 1986, стр. 149-162; Воја Талијан, Мирјана Поповић, *Телевизија као средство комуникације и језичка пракса*, Књижевни језик, 15/1, Сарајево 1986, стр. 75-82; Живомир Симовић, *О доприносу Скендера Куленовића језичкој култури новинара*, Књижевни језик, 19/4, Сарајево 1990, стр. 213-221; Богољуб Станковић, *Синтагматска иновирања у језику штампе*, Јужнословенски филолог, LIII, Београд 1977, стр. 87-97; Зорица Радуловић, *Стилски каламбури у вијестима информативног типа*, Трећи лингвистички скуп „Бошковићеви дани”, Подгорица 1997, стр. 115-123; Олга Брајичић, *Језик телевизије и норма српског језика*, Трећи лингвистички

мо, већ да укажемо на важну друштвену улогу људи који су професионално задужени да брину о језику новина — уредника и лектора, на могућност сарадње новинара и стручњака за језичку норму, а прије свега и изнад свега на потребу унапређења језика штампе. Морамо признати да је утицај новинара, њихових служби на језичку културу огроман, па био он пожељног или непожељног правца. Њихова дјелотворност и успјешност огледају се у позитивном дјеловању на језичку културу читалаца, у његовању доброг језика и стила. Уколико тај језик по правилности, јасноћи, љепоти одудара од стандардног језика и његове норме, онда ће његове негативне и нежељене последице бити огромне, поготово ако се зна да је језик јавних гласила био, и многим „још увијек јесте, готово једини узорак — па и узор — књижевног језика”⁴.

Употреба језика као средства комуникације у новинама, а и у осталим масовним медијима, привлачила је пажњу лингвиста управо због поштовања језичког стандарда и бриге за граматичку исправност тог језика. Одступање од стандарда и језичке норме смањује комуникацијске ефекте, тј. „језичка правилност доприноси и разумљивости, па, дакле, и информативности порука”⁵.

Полазећи од овако схваћеног става према језику и језичкој култури указали бисмо на нека одступања од норме стандардног језика, на лексичко-синтаксичке непрецизности, рогобатности и непримјерености, на употребе и злоупотребе страних ријечи и сл. у појединим црногорским часописима намијењеним прије свега просвјетним, културним, научним радницима, студентима, али и осталим читаоцима.⁶

скуп „Бошковићеви дани”, Подгорица 1997, стр. 129-141; Хаснија Муратагић-Туна, *Нормативност језика „Наше Борбе”*, Трећи лингвистички скуп „Бошковићеви дани”, Подгорица 1997, стр. 141-153; Јелица Јокановић-Михајлов, *Типови и функције прозодијских карактеристика спикерског говора*, Трећи лингвистички скуп „Бошковићеви дани”, Подгорица 1997, стр. 159-167; Јелица Јокановић-Михајлов, *Прозодијски аспект културе говора у телевизијским емисијама научног и образовног програма*, Језик и култура говора у образовању, Београд 1998, стр. 143-148; Душка Кликовац, *О бирократизацији српског језика*, Наш језик, XXXIV, 1-2, Београд 2001, стр. 85-111; Иван Клајн, *Странпутице смисла*, Београд 2000, стр. 1-167.

⁴ Душка Кликовац, *О бирократизацији српског језика*, Наш језик, XXXIV/1-2, Београд, 2001, стр. 109.

⁵ Мирјана Јоцић, *Истраживање језика у масовним медијима*, Књижевни језик, 15/2, Сарајево, 1986, стр. 157.

⁶ Примјере смо ексцерпирали из часописа *Просвјетни рад* — лист просвјетних, културних и научних радника Републике Црне Горе, Подгорица, *Index, Podgorica*.

2. Познато је да се језик штампе одликује устаљеним језичким формама, специфичном лексиком, стереотипним конструкцијама и одређеним типовима реченица. Од избора функционално-стилистичких средстава: речника, фразеологије, синтаксичке структуре зависи експликација различитих садржаја и језичког израза.

У динамичном времену у којем живимо долази до изражаја настојање да се на што мањем простору смјести што више информација, а што је последица језичке економије, економских разлога, техничких и других. Међутим, то не смије да буде на штету добре информације, која одсликава језгро збивања и претендује на јасност онога што се њоме жели саопштити.

Економичност, јасност и једрина стила битне су одлике сваког па и новинарског језика, међутим, та тежња ка сажетијем изразу може понекад да „одведе у трапавост, нејасност, бесмисленост и којекакву накарадност”⁷. Да бисмо добили у јасности и љепоти стила, а избјегли стилске неподобности и граматичке неправилности, потребно је понекад употребити више ријечи.

Многи примјери због своје економичности доводе читаоца у недоумицу, а неријетко га наводе на погрешно разумијевање текста. Такав је следећи примјер:

Услови рада су попут оних прије деценију... у случају ове школе — срећом! Једино недостаје рачунарска учионица: сада имају само четири компјутера. (Просвјетни рад, број 19-20, 14. XII 2004, стр. 12)

Питамо се да ли је „срећа” за ову школу што се ништа није промијенило за једну деценију кад су у питању услови рада једне школе. То се вјероватно овом реченицом није хтјело саопштити. У другој реченици глагол *имати* је требало употребити у 3. лицу једнине а не множине јер се односи на именицу *школа*, а реченица би била складнија да је дата у облику: *Једино недостаје рачунарска учионица, а школа има за сада само четири компјутера.* Ми се надамо да ће школа обезбиједити одговарајућу рачунарску учионицу која им недостаје, па ће се самим тим побољшати услови рада ове школе.

Редуковање језичких средстава доводи до нејасности, па и до нелогичности какву налазимо у примјеру:

⁷ Живомир Симовић, *О доприносу Скендера Куленовића језичкој култури новинара*, Књижевни језик, 19/4, Сарајево, 1990, стр. 217.

На питање чије је мишљење важније када треба донијети одлуку о томе како провести слободно вријеме, 62% ученика прихвата предлог родитеља, а 38% предлог: 66% ученика више воли да иде на излет, зимовање са родитељима, а 44% са наставницима. Може се закључити да ученици имају повјерења у своје наставнике када је о организацији слободног времена ријеч. (Просвјетни рад, број 1-2, 1. I 2005, стр. 13)

Мислимо да је сваки коментар о овој реченици сувишан! Ипак, само се питамо да ли је од ових 38% или од укупног броја (100%) 66% ученика који више воле одмор са родитељима и 44% који радије иду са наставницима, и гдје иде ових 10% преко 100% родитељима или наставницима.

3. Са друге стране, новинари често остављају читаоца пред муко-трпним послом „да разгрће непотребне делове текста не би ли скупио које зрнце смисла”⁸. Тако у текстовима наилазимо на лошу логичку повезаност појмова, нејасност и извјештаченост у изразу, да је понекад тешко докучити праву мисао. Та небрижљивост и лежерност огледају се и у рђаво употребљеним изразима, у вишку ријечи. Стиче се утисак да новинари понекад желе да засјене речитошћу, бујицом крупних и страних ријечи иза којих се не крије никаква мисао. Као илустрацију наводимо примјер:

Форум ће као императив својих дјелатности поставити анимирање сваког краја, сваке поре друштва да подстакне образовне процесе који ће задовољити развојне потребе Црне Горе... (Просвјетни рад, број 15-16, 8. X 2004, стр. 5)

Облик футура I *ће поставити* у комбинацији са глаголском именицом *анимирање* треба замијенити јасним изразом *да ће форум анимирати све поре друштва у циљу подстицања образовних процеса који ће задовољити развојне потребе Црне Горе*. Такође, именица *императив* која има значење „заповести, захтева, наредбе”⁹ чини неприхватљив језички склоп са именицом *дјелатност*.

Као други примјер за гомилање непотребних израза и не баш срећан избор ријечи, за одсуство изражајне снаге да се на један природан, прост начин саопшти мисао можемо навести:

У ери експанзије и популаризације спортских такмичења у свијету и код нас, а такмичење је иманентно дјечијој природи, кроз ту

⁸ Душка Кликовац, *О бирократизацији српског језика*, стр. 105.

⁹ Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1966, стр. 339.

форму смо заинтересовали дјецу да се, такмичећи се за своје одјељење и радујући се евентуалним успјесима, у поређењу са другим одјељењима, на примаран начин их мотивисали да и сами индивидуално теже да побољшају свој успјех, а тиме и индиректно помогну и одјељењу. (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2004, стр. 13)

Ова језички незграпна и неправилно формулисана реченица условљена је прије свега непромишљеном употребом глаголских прилога, али и неодговарајућим распоредом ријечи и скупова ријечи. Наведена реченица свакако би била граматички правилнија, стилски јаснија да је дата у следећем облику:

У ери експанзије и популаризације спортских такмичења у свијету и код нас, кроз форму такмичења, које је иманентно дјечијој природи, заинтересовали смо и мотивисали дјецу да индивидуално теже побољшању свог успјеха, а тиме и индиректно помогну одјељењу у остваривању што бољих резултата у односу на друга одјељења.

Елемената сувишности и непрецизности налазимо и у реченици: *Код професора, међутим, имамо више потешкоћа да се навикну на нове стандарде* (Индекс, март, 2005, стр. 70), која би била јаснија да је дата рецимо у облику — *Професори се теже прилагођавају новим стандардима*, (или *Професори се теже навикавају на нове стандарде*), јер је израз *имамо више потешкоћа* непрецизан пошто се овако формулисан односи не на професоре него на оне који то саопштавају. Очигледно је да се те потешкоће односе на професоре јер су они управо ти који имају проблеме, а који се онда индиректно могу односити и на друге.

4. Једна од особина новинарског израза је и експлицитност. Сврха експлицитности је већа јасност и одређеност, међутим, у језику новина често „се именује и оно што се подразумева из значења већ употребљене речи”¹⁰. Нека нам за то послужи следећи примјер:

До тада ће ученици користити литературу коју им препоручи наставник, и то углавном постојеће уџбенике и књиге које користе за проширивање знања. (Просвјетни рад, број 3-4, 9. III 2005, стр. 5)

Тако *уџбеници* и *књиге* (при чему је један од ова два термина сувишан) служе за стицање и проширивање знања, али се то ипак у овом примјеру експлицира.

¹⁰ Душка Кликовац, *О бирократизацији српског језика*, стр. 100.

На сличан начин *планови* представљају нешто што је утврђено, нешто чему се свјесно тежи, али се то ипак мора казати:

... преузети потпуну одговорност за реализацију *утврђених планова*. (Индекс, март, 2005, стр. 75)

Некад се радња разлаже на више радњи које се подразумевају:

Поучени позитивним искуствима из досадашњих јавних радова настојаћемо да у наредном периоду још више *промовишемо* и још амбициозније *планирамо* и *реализујемо* програме јавних радова у Републици. (Индекс, март, 2005, стр. 77)

Логично је да се нешто прво планира, па тек онда промовише, односно реализује.

5. У језику штампе често наилазимо на лош избор ријечи и израза, али и на њихову употребу са сасвим другим значењем, јер се при писању не води рачуна о томе да ли дата ријеч одговара ономе што се њом жели саопштити. Илустративан је примјер:

Миленијумска раскршћа траже глобалне *стратегије* у домену образовања као кључног *ресурса* и парадигме који ће суштинским промјенама у згуснутом свијету развити дух мира, толеранције и бољег живота... (Просвјетни рад, број 3-4, 9. III 2005, стр. 8)

Термине *стратегија* која значи „наука о вођењу војске, вештина ратовања; књига о вештини ратовања”¹¹; „наука о вођењу рата”¹²; „фиг. вештина вођења борбе у друштву, у политици”¹³ и *ресурс* који има значење „помоћно средство, извор помоћи; извор /привреде/ из кога се добијају сировине; место за разоноду; уже друштво”¹⁴, тешко да можемо довести у везу са појмом *образовања*. Они више теже квазинаучности, истицању образованости или понекад прикривању необразованости својих твораца. И следећи примјер је у духу „ученог изражавања”:

У *палети* шанси, а избор је веома сужен, образовање мора бити *центрифугални валер*. (Просвјетни рад, број 3-4, 9. III 2005, стр. 8)

Питамо се како у *палети* шанси (палета значи „стил уметника; дашчица на којој сликар меша боје; подметач од дасака за транспорт те-

¹¹ Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, стр. 626.

¹² Љубо Мићуновић, *Речник страних речи*, Београд, 1998, стр. 244.

¹³ *Речник српскохрватског књижевног језика*, књига 6, Нови Сад, Загреб, 1967, стр. 18.

¹⁴ Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, стр. 829.

рета¹⁵; „фиг. а) тон боја, б) изражајна средства којима се служи уметник при своме раду¹⁶) образовање може да буде *центрифугални валер* (центрифугални значи „средобежни, који тежи да се удаљи од средишта¹⁷; валер има значење „вредност, цена; хартија од вредности; трајање ноте; храброст, јунаштво; вредност која се очекује, евентуална будућа вредност¹⁸). Другим ријечима ова реченица има нелогично значење, које би изгледало овако: *У стилу шанси, а избор је веома сужен, образовање мора да буде оно које ће тежити да се удаљи од средишта вриједности.*

Ова високопарна терминологија комбинована често са стереотипним фразама првенствено има за циљ да се нелогичним реченичним садржајима да учен и строг вид.

б. Оно што је такође одлика новинарског језика јесте и претјерана употреба истих ријечи, фраза, па и читавих реченичних дјелова. У следећим двострукостима новинари као да не могу да се одлуче који израз је бољи, па пишу оба јер им се чини да је реченица постала лепша, звучнија, а као да су заборавили да *фарбање* и *кречење*, *добро* и *успјешно*, *непознато* и *тајно*, имају исто значење.

Обављају се уобичајене санације, *фарбање*, *кречење* унутрашњих просторија... (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2004, стр. 14) Дакле, уколико приватни факултети буду *добро* и *успјешно* радили... (Индекс, март, 2005, стр. 72)... сада се та дистанца битно сузбила и све је мање *непознатог*, *тајног*, неприступачног за супротни пол. (Индекс, март, 2005, стр. 80)

Стичемо утисак да се непотребним понављањима која нарушавају добар стил писања жели нагласити значај субјектата у остваривању радњи, као у примјерима:

Досадашње искуство о извођењу јавних радова, потврдило је да је кључ успјеха у партнерству, јер је *Завод за запошљавање у сарадњи са министарствима, општинама, јавним институцијама, међународним организацијама и невладиним сектором* до сада реализовао 63 јавна рада... Партнери у јавним радовима били су *Завод за запошљавање Црне Горе, министарства, локалне самоуправе, међународне организације, јавне институције и невладин сектор.* (Индекс, март, 2005, стр.

¹⁵ Љубо Мићуновић, *Речник страних речи*, стр. 244.

¹⁶ *Речник српскохрватског књижевног језика*, књига 4, Нови Сад, Загреб, 1967, стр. 310.

¹⁷ Мићуновић, *Речник страних речи*, стр. 1077.

¹⁸ *Исто*, стр. 141.

76). Правилник о такмичењу одјелјених заједница у владању ученика и школском успјеху заснива се на односу ученика према раду и учењу ... односу ученика према ваннаставним активностима ... и односу ученика према дисциплини. (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2005, стр. 13) /У једној реченици чак 4 пута је употребљена ријеч ученик/.

7. Непознавање особина доброга писања и ниска језичка култура огледају се у семантичком смислу и у неадекватној употреби страних ријечи. За културу употребе страних ријечи неопходно је поред доброг језичког осјећања и стручно познавање те терминологије, који заједно омогућавају поузданије сналажење у настојањима да се реченични садржаји искажу на једноставан и разумљив начин. Услед тога неће долазити до понављања реченичних дјелова као нпр.: *норматива / правило, кодекси / правила, конзервирати / сачувати, едукативни / васпитни, стручан / компетентан, стручне / експертске, прогрес / напредак* и сл. јер *норматива* јесте „правило”¹⁹, *кодекси* су „прописи, правила”²⁰, *конзервирати* значи „чувати, очувати, сачувати”²¹, *едукација* значи „васпитање, одгој, одгајивање, подизање”²², *компетентан* јесте онај који је „надлежан, меродаван, стручан”²³, *експертски* је исто што и „стручан”²⁴, *прогрес* је „напредак, напредовање”²⁵.

Наравно, стране ријечи су неопходне „јер у принципу обогаћују и модернизују... не само језик него и културу која се њиме изражава”²⁶, али их „ваља употребљавати са знањем и мером, уз способност финог разлучивања и нијансирања”²⁷.

Ми реформу не доживљавамо као скуп нових *норматива, правила* и процедура (Индекс, фебруар, 2005, стр. 72) ...већ су се сами по себи наметнули одређени академски *кодекси, правила, процедуре* и стандарди. (Индекс, фебруар, 2005, стр. 73) Некад снажна а у последње вријеме потпуно уништена друштвена грађевинска иницијатива, затрпана бројним проблемима и неспособношћу да препозна, *конзервира* и

¹⁹ Мићуновић, *Речник страних речи*, стр. 626.

²⁰ *Исто*, стр. 435.

²¹ *Исто*, стр. 455.

²² *Исто*, стр. 266.

²³ Мићуновић, *Речник страних речи*, стр. 165.

²⁴ Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, стр. 273.

²⁵ *Исто*, стр. 772.

²⁶ Ранко Бугарски, *Језик у контексту, Стране речи данас: појам, употреба, ставови*, Београд, 1977, стр. 98.

²⁷ *Исто*, стр. 100.

од даљег пропадања *сачува* своје људске и материјалне ресурсе... (Индекс, Подгорица, март, 2005, стр. 74) С обзиром да екскурзије имају велики *едукативни* и *васпитни* значај, потребно им је и у припремању и извођењу прилазити организовано, смишљено, плански. (Просвјетни рад, број 19-20, 14. XII 2004, стр. 18) ...језгро *стручних* и *компетентних* људи... (Просвјетни рад, број 15-16, 8. X 2004, стр. 3) ...путем *стручне, експертске* и финансијске помоћи... (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2004, стр. 5) ... да направимо једну структуру која ће омогућити *прогрес, напредак*, мотивацију, награду за њихов рад... (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2004, стр. 7)

8. Јасност казивања, мисаона прецизност, складност израза неопходне су особине сваког доброг текста. Међутим, у новинским текстовима наилазимо и на неке непрецизности у изразу које нијесу примјерене таквом изражавању.

Тако на примјер, у реченици: *Обухваћено је 60 корисника о којима се брине 10 геронтодомаћица које имају психолошке, интелектуалне и моралне карактеристике пожељне за рад у „хелпинг” професијама*, (Индекс, март, 2005, стр. 77) психолошке, интелектуалне и моралне карактеристике су карактеристике које морају бити *неопходне*, а не *никако пожељне* за рад у „хелпинг” професијама.

Језичка непрецизност евидентна је и у примјеру:

На крају сваког периода, на огласној табли школе излазе тренутни резултати у такмичењу одјељења, како би ученици били упознати с бодовним салдом и тако могли евентуално да побољшају резултат, (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2004, стр. 13) у којем дио реченице *излазе тренутни резултати у такмичењу одјељења* није најсрећније изабран. Као прво резултати не могу сами од себе излазити, већ их неко мора објавити, као друго налазимо погрешну употребу рекцијског падежног атрибута — у *такмичењу*, који треба да стоји у облику генитива — резултати *такмичења*. Овај примјер је зато требало саопштити реченицом у облику: *На крају сваког периода, на огласној табли објављују се остварени резултати такмичења између одјељења, како би ученици били упознати с бодовним салдом и тако могли евентуално да побољшају резултат*.

Сличан претходним је и примјер:

Око нас су се водили ратови и што је практично сва економија била заустављена, а то ресурса што је било сводили су се на преживљавање. (Индекс, фебруар, 2005, стр. 69)

Наиме, именица *ресурси* је именица мушког рода множине па захтијева одговарајући атрибут и облик предиката у одговарајућем броју, па је јасно да је требало казати — *Око нас су се водили ратови и сва економија је била заустављена, а постојећи ресурси су се користили за преживљавање.*

9. Неке слободе које би биле примјерене књижевности нијесу на мјесту кад су у питању текстови намијењени широком кругу читалаца штампе. Тако, нпр. у реченици: *И ђаци и ученици ових патуљастих одјељења су пјешаци.* (Просвјетни рад, број 13-14, 9. IX 2005, стр. 21) придјев *патуљаст* указује да се ради о одјељењима са малим бројем ученика, али је свакако неприкладан и умањује стилску вриједност наведене реченице; томе доприноси и плеоназам *ђаци и ученици* који смо помињали раније као негативну појаву, а која је како примјећујемо заступљена у језику штампе. Сличне су и синтагме: *отворена незапосленост, отворени облици бриге, широко поље убрзаних европских корака.*

...којим се ублажавају посљедице *отворене незапослености.* (Индекс, март, 2005, стр. 76) Глобални циљ овог пројекта је развијање *отворених облика бриге* о старим лицима... (Индекс, мај, 2005, стр. 73) ...имамо једно *широко поље убрзаних европских корака* Србије и Црне Горе. (Индекс, март, 2005, стр. 13)

Наравно да фигуративно изражавање није привилегија само књижевног већ и новинарског стила и све више је присутно у језику јавног информисања. У одређеним ситуацијама, када се жели снажније дјеловати на корисника јавне поруке, новинар даје своје исказу нијансу експресивне изражајности. Фигуративно изражена порука привлачи пажњу својом занимљивошћу, необичношћу, индивидуалношћу. Међутим, та жељена изражајност мора бити употребљена са дозом одговарајуће мјере, стилски прикладна, једном ријечју — мора одговарати својој сврси.

10. На крају да закључимо.

Анализа језичких проблема са којима се сусрећемо у штампи могла би се продужити до обима студије, али ћемо се ипак задржати на овоме, јер су изложени проблеми довољна илустрација и потврда полазних констатација. Наравно, ове примједбе нијесу изнијете са намјером да се да потпуно негативан суд о том језику. Циљ нам је био да укажемо на неке појаве, чије узроке треба тражити у недовољној језичкој култури, да дамо заједнички суд у интересу подизања опште културе језика, а то је да језику црногорске штампе треба посветити много већу пажњу. Како поправљати, његовати, усавршавати језик штам-

пе? Сигурно, да уз мало већу бригу не само новинара, већ свих посленика у штампаним медијима — уредника, лектора и других, уз више пажње и уз „уважавање писаних и неписаних правила књижевног језика и свести о недопустивости самовоље и произвољности”²⁸, језик средстава јавног информисања може постати узор и модел доброг, култивисаног и урбаног језичког израза, а тада ће свакако бити мање мјеста приговорима овакве врсте какве смо изнијели у раду.

Miodarka TEPAVČEVIĆ

THE CULTURE OF LINGUISTIC EXPRESSION IN THE PRESS OF
MONTENEGRO

Summary

The author analyzes the usage of language as a medium of communication in the newspapera, indicates the main linguistic problems and their causes that are the result of underrepresented language culture. The author also points out the need for the promotion of language in the Press of Montenegro.

²⁸ Митар Пешикан, *О утицају радија, телевизије и других новинарских служби на језичку културу*, Наш језик, XXII/1-2, Београд, 1976, 76.